

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk Maanedsskrift

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved Cl. Eskildsen og H. Lausten-Thomsen.

INDHOLD:

1. *Sven Clausen*: P. Skovrøy in memoriam.
2. *Marius Kristensen*: Uge.
3. *H. Lausten-Thomsen*: Navnet Ubjerg.
4. *Thomas Otto Achelis*: Blodtegn.
5. *J. Hansen*: En Brandkasse fra 1715.
6. *H. Thomsen*: Den gamle Skole i Roost.
7. Pigen i Mjolden Færgegaard.
8. Alsiske Optegnelser.

Nr. 10. — 1. APRIL 1935. — 11. Aarg.

Sønderjyllands Kreditforening

Telf. 398 Haderslev Telf. 399

Aktieselskabet

Københavns Tarm Kompagni

Frederiksholms Kanal 26, København K.
Central 5595. Telegradr. Danskslagt.

„BORREHUS“ HUSHOLDNINGSSKOLE
KOLDING (med Barneplejeafdeling)

Nye Kursus begynder 3. Novbr. og 3. Maj.
Amtsunderstøttelse kan søges inden 1. Juli og 1. Januar.
Skoleplan og nærmere Oplysninger sendes.
Kirsten Simonsen.

NEW DEPARTURE FRIHJULSNAV

BEDST

BILLIGST

Københavns Havn

Nordens største Havn

Spare- og Laanekassen for Fro og Kalvslund Herreder
i Rødding
(stiftet 1872)
Kontortid 9—12 & 2—5.

Køb dansk Arbejde!

Banken for Brørup og Omegn.

Aktieselskab.

Kontortid 10—12 & 2—4.

BRØRUP.

Overfarten Middelfart-Snoghøj

Korteste og bekvemmeste Overfart over Lillebælt.
Tilkørselsforhold ideelle. Moderne Færger.

Fra Middelfart: 1, 2, — 4, 5, 6, 7, 7,30, 8, 8,30, 9,9,30, 10, 10,30, 11, 11,30, 12,
12,30, 13, 13,30, 14, 14,30, 15, 15,30, 16, 16,30, 17, 17,30, 18,
18,30, 19, 19,30, 20, 20,30, 21, 21,30, 22, 22,30, 23, 24.

Fra Snoghøj: 0,15, 1,15, 2,15, — 4,30, 5,30, 6,30, 7,30, 8, 8,30, 9, 9,30, 10, 10,30,
11, 11,30, 12, 12,30, 13, 13,30, 14, 14,30, 15, 15,30, 16, 16,30, 17,
17,30, 18, 18,30, 19, 19,30, 20, 20,30, 21, 21,30, 22, 22,30, 23, 23,30

TUXHAM RAAOLIEMOTORER

ER DE BEDSTE

TUXHAM A/S MASKINFABRIK KØBENHAVN - VALBY

Aktieselskabet

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

København F.

KABELVÆRK • TRAADVÆRK • VALSEVÆRK

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør
Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

FORLANG

A T L A SØLVPLET

HOS DERES GULDSMED

FRA

CARL M.COHR's FABRIKER

Forlang **Gulvtæpper**

fra
Sønderjydsk Tæppefabrik
A. R. KJÆRBY
Højer

Horsens Landbobank A/S

Kontortid 9½—2 og 4—5

HORSENS

Spare- & Laanekassen
for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1½ Million

DANSK ANDELS
LIVSFORSIKRINGSSKAB
KOLDINGHUS

Jernbanegade 41 Kolding

Afdeling for Opsparingsuhre

Sparekassen
for Haderslev Bys Omegn

Kontortid:

9—12, 2—4. Lørdag 9—1.

HADERSLEV

Folkebanken
for Als og Sundeved A/S

Kontortid: 9—1, 3—5.

SØNDERBORG

Alfred Benzon

København

C. 194

Halmtorvet 29.

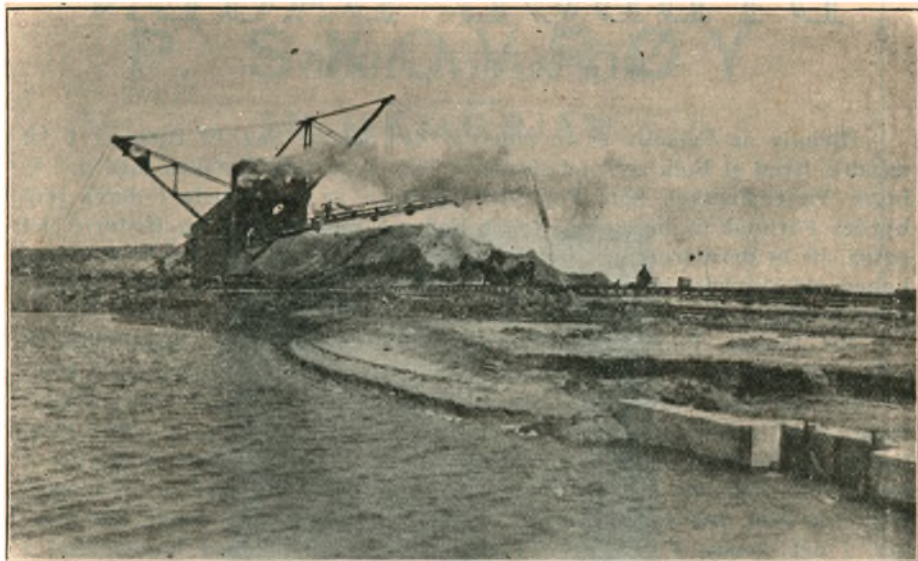
J. STÜRUP & V. PROSCH-JENSEN

INGENIØRER & ENTREPRENØRER

Telf. Palæ 4239, Ordrup 2304

VESTERPORT 256 - KØBENHAVN

Telf. Højer 64, Ribe 65

DIGEBYGNING PAA RØMØ

JORD . JERNBETON - HAVNEBYGNING - FUNDERING

PORTLAND-CEMENT

RAPID-CEMENT

HVID CEMENT

FARVET CEMENT

DANSK CEMENT CENTRAL

KØBENHAVN V.

Aktieselskabet

Bing & Grøndahls Porcellænsfabrik.

VESTERBROGADE 149. KØBENHAVN.

Telefon 2669 (Omst til samtlige Afd.)

**FLAG - VIMPLER - FANER
TELTE - HAVEPARASOLLER**

alt i fineste og bedste Udførelse

J. S. V. Weilbach,

Kgl. Hof-Leverandør

Niels Juelsgade 6

Grundlagt
1755.

C. 1220
C. 13064

Fredsted & Co.

Kaffe-Import - København

Telegradr.: Importfredsted

Telefon 5704 - 12039

Filialer i Haderslev

og Sønderborg.

Telegradr.: Kaffefredsted

Telefon Haderslev 174 og 175

— Sønderborg 828

P. Westergaard & Søn

Hestehdl - Kreaturkommissionærer

Tietgensgade 73, Telf. 4409

Kvægtorvet 16-18, Telf. 11209

København

DRIK

**„JAGO“
K A F F E**

SPIS

**„PALMA“
MARGARINE**

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

DYBBØL-DAGEN

10. APRIL 1935

Hjemliv og Folkeliv er to Sider af den samme Sag. Et Hjem er i det mindre, hvad et Folk er i det større — der er en Gradsforskelse, men der er ingen Væsensforskelse. Som Forældre og Børn er forpligtede i deres indbyrdes Forhold til hinanden, er et Folk af samme Blod og Historie det ogsaa. Er et Barn truet af Sygdom og andet ondt, retter Forældrenes Kærlighed sig stærkest imod det truede Barn fremfor de andre Børn; det er naturstridigt, hvis det er anderledes.

Det danske Folks Samfølelse med Sønderjylland og Sønderjyderne siden Adskillelsen i 1864 fandt sin delvise Løsning ved Afgørelsen i 1920. — Det var kun Nordslesvig, det ene af Børnene, der den Gang vendte hjem. Som hos gode Forældre rettes Danmarks, det danske Folks Kærlighed sig nu med desto større Styrke imod det mest truede af Børnene: Sydslesvig; det, der har lidt mest Uret, været mest forsømt — ved egen, men dog især ved dansk Skyld. — Men Skyld eller ikke Skyld hist eller her, i det danske Folk lever Trangen til Fællesskab med Landsmænd i Sydslesvig af samme Blod som vort. Det isprængte Fremmedelement, som nu findes der, maa forpligtes af den danske Jord, det har slaaget sig ned paa, og det danske Blod, det samlever med.

Fra tysk Side taler man om Blod og Jord, som forpligter og kalder, og vi respekterer og værdsætter en saadan Tale. Men Sydslesvigs Jord og Blod er, saa langt Historien rækker tilbage, »dansk i Bund og Grund som en Mark ved Øresund«.

Fra dansk Side vedgaar vi Arv og Gæld til Sydslesvig, og vi kalder paa alles Medvirken inden for vort Folk, saa det rette Fællesskab, Blodets Baand Danmark og Sydslesvig imellem kan genoprettes.

Lad Dybbøldagens Indsamling til det kulturelle Arbejde blandt Landsmænd i Sydslesvig vidne om Vækst i Følelse og Offervilje, det vil være et godt Sundhedstegn, et Varsel om ny Livskraft i vort Folk.

N. J. Gotthardsen.

T Ø N D E R A M T S

CENTRALTRYKKERI

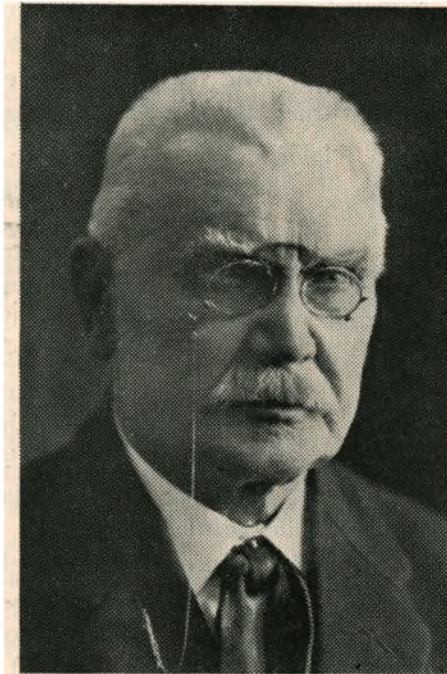

SPECIALITET: BLAD- OG VÆRKARBEJDE

P. SKOV R Ø Y

IN MEMORIAM

En gammel Pioner er død —
„Skovrydder“ vel hans Navn betød.

En Hundevagt blev gennemstridt,
som af sin Vægter valgtes frit.

En Hædersmand fra Dækket gik,
som tog af Stjernen sit Bestik,
højt over Mulmet om hans Kvase,
Der Eremit in Süderstrasse.

Og Morgenstjernen paa hans Vej,
o Moder Danmark, det var dig. —

Du var ham Husly, Hjem og Brød,
ja Hustru med, og Barn paa Skød.

Du var ham Sætter, Dreng og Bud,
du hjalp at bringe „Ordet“ ud,
stod hos i Fængselsnætter sene,
var altid nær. Han var ej ene.

Sven Clausen.

U G E

AF DR. PHIL. MARIUS KRISTENSEN

I »Sønderj. Maanedsskr.« 1933 s. 146 skrev jeg, at et stednavn kan være »helt uforståeligt på grund af ælde, som U g e«. Men egentlig lokker sådan et navn ganske særligt 'il at søge en forståelse, netop fordi det ser så ubegribeligt ud; ikke mindst gælder det, når vi sådan som her med fuldstændig sikkerhed kan fastslå, at navnets form i det 13. årh. var U k æ, hvad både alle gamle skriftformer og den nuværende udtale bevidner. Hvor man har så gammel en sikker form, plejer der at være nogen udsigt til at komme videre.

Vi fastslår da først, at Navnet U g e fra tidlig middelalder til den dag idag lyd for lyd har svaret til det ord u g e, som betyder 7 dage. Men kan de to Ord have noget med hinanden at gøre? 7-dages ugen er jo af østerlandsk oprindelse og knyttet til måneskifterne, med de enkelte dage nævnede efter oldtidens syv »planeter«: solen, månen, Mars, Merkur, Jupiter, Venus og Saturn, og det er vel en almindelig mening, at vi har fået den med kristendommen. Dette er dog næppe helt rigtigt, vi har fået den tidligere, hvad jo også vore hedenske ugedagsnavne vidner om, men ganske vist ved en kulturpåvirkning sydfra. Vi har for øvrigt et ægte nordisk navn på ugen, s y n t el. s y v n æ t t i n g, i de gamle love.

Men betydningen 7 dage er ikke den oprindelige. Første gang vi træffer ordet, i den gotiske bibeloversættelse Luk. 1, 8, betyder det s k i f t e i t e m p e l t j e n e s t e n, og vi har nordisk og (fra nordisk?) i nordtysk ordet u g e s ø s »sømil«, 8—10 km., egentlig så lang en strækning, som et hold ror, inden der s k i f t e s ved årerne. Også efter ordets oprindelse (det er beslægtet med v e k s l e) må s k i f t e være den oprindelige betydning, hvad enten det så i sin senere betydning skal være m å n e s k i f t e, f a s e, eller det blot er »overgang til at regne forfra igen«.

Så er spørgsmålet, om stednavnet U g e kan have noget at gøre med s k i f t e, og det anser jeg ikke blot for muligt, men endogså for rimeligt.

I en gammel islandsk geografi, som først er udgivet af Werlauff som universitetsprogram 1821, sidst af Kr. Kålund 1908, står der: Således fortæller Rompilgrimme, at fra Ålborg til Viborg er der 2 dages rejse, så er der en uges rejse til Hedeby (det er lige ved Slesvig), og så en dagsrejse til Ejderen. Regner vi i gamle danske

mil, er der mellem 11 og 15 mil mellem Ålborg og Viborg, så vi må regne en dagsrejse til omtrent 7 mil, måske lidt mindre, og når der er tale om en længere rejse til hest, må det vist kaldes en god dagsrejse. Hvis vejen er gået ad den vestlige vej, vil der være et passende bedested ved den senere velkendte markedsplads ved Navn sø. Fra Viborg til Slesvig er der, hvis vi går over Skodborg og ad den korteste vej over Jælling og Vorvadsbro noget over 30 mil, men for en del gennem betydelig vanskeligere terræng; ad den længste vej, over Skanderborg og Kongens bro, bliver der hen ved 40 mil. Regner vi søndagen for hviledag, får vi altså her en dagsrejse på 5—7 mil, hvad der stemmer nogenlunde med den første beregning.

Men nu ligger Uge knap 7 mil fra Slesvig. På rejse nord på ligger stedet altså ganske passende til at være den første rastplads, hvor man vel også skiftede heste, på vejen fra Slesvig til Viborg. Det er derfor ikke så urimeligt, om man kaldte stedet for Skifte.

Det vilde naturligvis være rart, om man kunde have fortsat op igennem landet og fundet de andre raststeder, men det tør jeg ikke påtage mig, selv om jeg er tilbøjelig til at finde det tredje ved Bredsten, hvor de østre veje og den vestre vej går fra hinanden. Bredsten er jo ingen gammel by, men blot en kirke og en kro, og navnet kunde nok se ud som et færdselsnavn.

Dersom dette er rigtigt, kan vi også tidfæste navnet Uge, det må nemlig så være yngre end grundlæggelsen af Hedeby (o. 850) og gennemførelsen af den vestre vej (Tørning—Skodborg) gennem Farrisskoven, men det behøver ikke at være så gammelt som den østre vej (Immervad—Kolding), som forkortede afstanden mellem Slesvig og Ålborg en hel del. Denne synes at have været i brug allerede i Sven Æstridsens tid, da Adam fra Bremen angiver, at man kan komme fra Slesvig til Ålborg på en lille uge, hvad man altså ikke kunde, når man tog den sikrere vej om ad Viborg. Man kan måske endda bestemme tiden nærmere. Der er vel rimelighed for, at navnet går tilbage til den tid, da oksevejen gennem Urnehoved endnu ikke var anlagt, men færdselen gik over Tylsbjerg (se Sønderjyllands Hist. I, 154), den østlige vej over sumpene. Det er overhovedet en mærkelig egn med de to herredsting (Lovtrup og Kliple-Lundtoft) og landstinget (Urnehoved) så nær hinanden og det store Oldemorsdige tværs over færdselsvejene. Den underlige herredsgrænse gennem Uge sogn tyder måske også på, at Uge kirke ligesom kirkerne i Oksenvad og Bredsten har været lagt mere af hensyn til de vejfarende end til stedets beboere. Men dette hører til en noget senere tid.

NAVNET UBJERG

I »Sønderjydsk Maanedsskrift«s særhefte om Ubjerg sogn Maj 1934 forklarer Cl. Eskildsen i overensstemmelse med det store værk om »Sønderjyske Stednavne« dette navn som afledet af mandsnavnet Ubbi. Det er måske også rigtigt, som det aller meste, der står i det værdifulde og pålidelige værk om »Danmarks Stednavne«, også i det foreliggende første bind af »Sønderjyske Stednavne«. Naturligvis kommer der anker, der er et par sider tilføjelser og rettelser bag i bogen; men de aller fleste tydninger vil staa fast. »Sønderjyske Stednavne« vil altid blive ved med at være et kildekrift af rang både for almindelig kulturhistorie og sønderjydsk sprog-historie.

Det er meget lidt, der har været indvendt i anmeldelser og omtale af værket, men én af indvendingerne gælder tydningen af navnet Ubjerg.

I »Acta philologica Scandinavica, tidsskrift for nordisk sprogforskning« VIII årgang 3. hefte findes en lille artikel »Navnetydninger« af professor Dr. Evald Lidén i Göteborg, hvori han bl. a. skriver om navnet »Ubjerg« og giver to afvigende tydninger. Han sammenholder det først med det norske gårdnavn Uberg i Nedenes amt, hvori han mener, at ordet úfr = bjergugle indgår og med svensk Uvberget, fire byer i Dalarne og Västmanland, hvori forledet er fuglenavnet uv. Navnet uv er ukendt i dansk, men det kan uden betænkning antages at have eksisteret på dansk, da det ellers er almennordisk og almindeligt vestgermansk.

Den anden tydning er at sammenholde det med norsk stedmåls uberg = bjerg, bjergparti eller bjergart, som er mislig med hensyn til den tilsigtede anvendelse eller udvinding. Lidén påpeger i denne sammenhæng et gammeldansk »uwith«, der bruges i et kongebrev med privilegier for Ebeltoft af år 1301. Her betyder ordet ved eller brændsel af skov af mindre værdi. Således vilde Ubjerg kunne tydes som »bjerget af mindre værdi«, hvad der jo også vilde passe for den flyvesandsbanke, hvorpå byen er bygget.

H. L a u s t e n - T h o m s e n.

BLODTEGN

»En formaning til Presterne om de Blodtegn, som bleff seet udi Graffuen ved Tyrstorp Gaard, oc mange andere steder baade i Hadersleff Herrit oc Tyrstorp Herrit anno 1648 in Decembri.«

—
MEDDELT VED THOMAS OTTO ACHELIS, HADERSLEV
—

Benedictionem divinam, valetudinem commodam et prosperimum novi anni adspicium dvote p.¹⁾)

Reverendi Dni Fratres. Efter som Gud Allermectigste lader oss see adskillige Blodtegn saa at Vandet omvendiss til Blod, som nu Nyligen er skeed ved Tyrstorp Gaard, oc paa andere steder, huilket voriss gunstige H. Lehnss-Mand selff haffuer seett, oc holder saadant for underlige gierninger, saa Gud lader oss see icke for voriss fromhedss, menss for voriss blodige Synder skyld: Da haffuer hanss Strenghed, saa vel som Dnus Præpositus²⁾) giffuet mig befalning, saadant att significere alle Prester udi Voriss Herrit, at de Saadane Blodtegn skulde forholde deriss Tilhørere, or dennem trohuerdigen formane til Allvorlige Bod oc Pænitentz, att wi ved saadane Mid-del kunde formilde gudss Vrede, oc formindske den blodige Straff, som pleier at følge paa saadanne blodtegn. Denne voriss Christelige øffrigheds befalning ville nu mine Kiere Dni Fratres³⁾) troligen efterkomme, oc betencke huad Kong David siger udi den 105 S., udi hanss Præambulo⁴⁾), som han setter for de Tegn, som Gud gjorde ved sine Tienere Mosen oc Aaron udi Aegyten !/: Kommer Herrenns underlige gierninger i hu, som hand gjorde, hanss underlige gierninger, oc hanss ordss domme. Sapientibus et Religiosis sat.⁵⁾)

Omnibus ad votum fluat »eisodos« »exodos« Anni.⁶⁾)

Sic voveo ex sede pastorali Tyrstorpiana 30. Decemb. ann. cur 1648⁷⁾).

R. V. dip. /?/

addictissi,⁸⁾)

M. Petrus Nyssenus.

---

1) Guds Velsignelse, et godt Helbred og en lykkelig Begyndelse af det nye Aar.

2) Hr. Provst.

3) Herrer Brødre.

4) Indgang.

5) Det kan være nok for vise og fromme Mænd.

6) Aarets Indgang og Udgang maa være efter Behag for alle.

7) Saaledes ønsker jeg i Tyrstrup Præstegaard den 30. XII, 1648,

8) Forbundne,

EN BRANDKASSE FRA 1715

AF J. HANSEN, HOSTRUP

Den 1. Juli 1715 blev en Brandkasse oprettet i Hvidding Herred. Den 24. Oktober 1725 blev paa en »almindelig Forsamling« i »Lindetschouf« (Lindetskov) Statutterne vedtaget. Præsten i Hostrup, Hr. Jørgen Eichel, var Medlem af denne Kasse. Nogle af Vedtægterne gengives her ordret, blot med en anden Retskrivning:

»Saasom enhver staar under den almægtige Guds Haand, som gør Fred og skaber Ulykke, og maa imodtage hvad Vorherre behager — da i Henscende om nogen af underskrevne skulde blive hjemsøgt af den ulykkelige Ildebrand, har vi — i Forhaabning paa vores naadige og højbydende Øvrigheds Approbation og Konfirmation — af kristen Kærlighed og Medlidenhed at komme den til Hjælp, som af saadan Ildebrand lider Skade, godvillig indgaaet og oprettet efterskrevne Kontraktpunkter med hverandre som følger:

1. Hvis Hus- og Gaardbygninger, som af underskrevne Ejere selv bebos, af uformodentlig Ildebrand afbrændes, da enhver af nu underskrevne eller i Fremtiden underskrivende skal være forpligtet at give dem, som har lidt Skaden, til Oprejsning i saadan Ulykke to Rigsdaler foruden den sædvanlige ældgamle Herredsvedtægt, som bliver i sin fulde Kraft ved Magt staaende.

2. Forskrevne to Rigsdaler skal uden noget Ophold eller Forhaling inden fire Ugers Forløb efterat Skaden og Ulykken er bleven vitterlig og kundbar, indleveres til den, som Hovedbogen eller Protokollen er betroet, som for samme giver Kvittering og Pengene straks til den skadelidende fremskikker, saa og derefter i næstmeldte Bog indskriver.

3. Foruden forskrevne Herredsvedtægt og Rettighed saa og ommeldte to Rigsdaler forpligter vi os at komme den forulykkede til Hjælp: at hente et Læs Tømmer med Hest og Vogn paa 4 Mils Vej, men dersom den skadelidende ej behøver saa mange Vognægtter skal gives fra Paaske til Mikkelsdag 3 Ml. — siges tre Mark lybsk — hvilket den trængende efter sin Vilje og Trang selv bedst betænker og tilkendegiver.

11. Om nogen ej skulde lide Skade paa sit hele Bohave, da skal Skaden takseres. Er Skaden paa Hus og Gods efter den skadelidendes endelige Udsigende ikke over 150 Rigsdaler, saa skal den skadelidende ej nyde mer end Halvparten af det udlovede, men er Skaden derover, da nyder han hel Branderstatning. Samme Taksation forrettes lovligen udi fire eller syv af de næste omkringliggende Interessenters Nærværelse, som det — om paa-fordres — ved Ed bør at bekræfte, dog paa den skadelidendes Omkostning.«

Hovedbogen skal efter Statutterne føres af et Medlem i Hviding Herred. Enhver Interessent kan forsyne sig med en Kopi af Proto-

kolbogen. Intet nyt Medlem optages uden samtlige Medlemmers Samtykke. Der maa i det hele kun optages 100 Medlemmer.

Hviding Herreds Ting er Domstol ogsaa for de Interessenter, som ellers ikke er tingpligtige der. Kontrakten undertegnes af alle for Livstid. Der er Underskrifter fra over 30 Sogne. F. Eks. fra Højrup Sogn: Kgl. Majest. Skovrider Swen Ollufsen Bagge; Fra Arrild Sogn: Sognepr. Andreas Claudii Schlange, Kgl. Majest. Herredsfoged Lorentz Berteisen i Roost, Mons. Hans Outzen, Sognefoged Hans Dellefsen, Marcor Christensen i Roost, Anders Hansen i Roost, Hans Nissen, Christen Hansen, Niss Tomssen, Peder Terstensen, Peder Enmercks Enke.

Fra Hostrup har — ligesom fra en Del andre Sogne — kun Sognepræsten været Medlem af Brandkassen.

De paa Dansk skrevne Statuter blev den 5. Nov. 1725 stadfæstede paa Tysk af B. Bentzen i Haderslev.

Den 14. Febr. 1735 stadfæster selve Kongen, Christian VI, en **Enkekasse**, der tillige ved Ildebrand yder Medlemmerne en Rigsdaler for hvert Medlem til event. brændte Bøger og Mobilier. Denne Kasses 103 Medlemmer skal i Hovedsagen være Kirke- og Skolemænd fra Tønder Amt med tilgrænsende Herreder, Birker og fra Tørninglen.

Ogsaa denne Kasses Vedtægter viser i Indledningen, at man dengang stillede alt i Guds Ords Lys. Indledningen lyder i Oversættelse saaledes: »I Jesu Navn! Omend enhver from og troende Kristen lever i den faste Tro, at den Allershøjeste, hvem han tjener, ikke vil lade de ved hans Død efterladte være uforsørgede, saa er det dog ikke imod Guds Vilje, men der maa tværtimod — især efter den hell. Apostels Formaning 1. Tim. 5, 16 — gives Agt paa kristelig Forsigtighed med Hensyn til de efterlevende Enker og Børn. Derfor er denne Kasse oprettet i Haab om Guds Velsignelse.«

Sognepræsten i Hostrup var denne Kasses første Administrator.

DEN GAMLE SKOLE I ROOST

I 1835 byggedes der en skole i Roost på samme sted, hvor skolen nu ligger. Denne nye skole brugtes uforandret i omtrent 40 år. Ifølge et regnskab fra daværende sognefoged Hinrich Thomsens papirer, kostede nybygningen ialt 993 Mk. 15 Sk. courant, hvad der i vore dages penge svarer til 1060 Kr. Udgifterne fordeltes saaledes:

Regningsoppgørelse over, hvor meget *Roost By* har haft i Udgift til den *ny Skole*, som den i Aaret 1835 maatte opføre:

Købt hos Købmand Lüders i Aabenraa af Materialer efter hans os givne Regning	185 M. 11 Sk. cour.
for sammes Transport	75 « — « «
for Mursten	77 « — « «
for sammes Transport	40 « — « «
for Tag	120 « — « «
for Tækning	8 « — « «
Købt Brædder og Kalk hos Købmand Juhl i Haderslev	10 « 2 « «
Vinduer til Skolen	42 « 13 « «
Steen til Gulvene i Skolen	10 « 8 « «
for sammes Transport	4 « 8 « «
for Egetræ til Fødderne paa Bordene i Skolen	9 « 15 « «
for Arbejdsløn til Tømmermanden	50 « — « «
for Plankeværktræ	23 « — « «
til Smeden	8 « 6 « «
Ler, nemlig 17 Læs a Læs 8 Sk.	8 « 8 « «
Sand, nemlig 40 Læs a Læs 8 Sk.	10 « — « «
Kalk til Skolens Afsættelse, nemlig 4 Tdr. a Td. 2 M.	8 « — « «
for sammes Transport	1 « — « «
for Hovarbejde ved Skolen, nemlig 1 Mand i 92 Dage a 1 M.	92 « — « «
for Malingen paa Skolen	18 « 8 « «
for Arbejdsløn ved Skolens Afsætning med Kalk	10 « — « «
for købt Land at bygge Skolen paa	75 « — « «
for Byggepladsens Planering og Opfyldning	15 « — « «
for Anskaffelsen af en ny Kakkelovn	36 « — « «
for Kost til Bygmesteren	25 « — « «
for Opsyn til Skolens Opførelse	30 « — « «

---

993 M. 15 Sk. cour.

H. Thomsen.

PIGEN I MJOLDEN FÆRGEGAARD

II den nu nedbrændte Færgegaard i Mjolden hang i mange Aar et Billede med følgende haandskrevne Vers, der, selv om de er mærket Cl. R. (Claudius Rosenhoff), almindeligt blev tillagt Lærer Borst i Mjolden:

Yndlingen

Jønnen jeg betragter
 De Hund og den Kat
 Hvor tvende store Magter
 Den lille griber fat —
 Jo mindre kan jeg dølgje
 Det er Allegori. —
 Vil Læseren mig følge
 Samstemme sagtens vi.

Den halvebrændte Gaard
 Det engang Brænde har
 Er nu en Mark og er rigt
 Men den er et vel skæn
 Den Yndling har forsvaret
 Er den engang hængt i Gaard
 Og nu vil den hængt i Gaard
 For den er et vel skæn.

De tvende glædelige
 Den ene er den lille
 Jo mindre kan jeg dølgje
 Det er Allegori. —
 Vil Læseren mig følge
 Samstemme sagtens vi.

Jo mindre kan jeg dølgje,
 Det er Allegori. —
 Vil Læseren mig følge,
 Samstemme sagtens vi.

Cl. R.
1811

YNDLINGEN

Jo mere jeg betragter
 De Hunde og den Kat,
 Hvor tvende store Magter
 Den lille griber fat, —

Jo mindre kan jeg dølgje,
 Det er Allegori. —
 Vil Læseren mig følge,
 Samstemme sagtens vi.

Den halvforknytte Pige
Med ingen Strømper paa,
Er Danmark, — vil ei vige,
Men kan ei ret vel staa.
Den Yndling, hun forsvarer,
Er Slesvigs kjære Land,
Og ei sit Skind hun sparer,
For tro at holde Stand.

Og Fuglene paa Taget
Er vist de »Gossar blå«,
Der fromt bag Dueslaget
Vor Angst og Kvide saa.
Og Kjærlingen derhenne,
Som seer den Lilles Nød,
Kan være Hiin og denne,
Der os for Hjælpen snød.

De tvende glubske Hunde —
Kun enige om Slet! —
Ei vilde hende unde,
Hvad hendes er med Ret.
Til Overflod jeg siger,
At det nok er de to
Af Rovværk ækle Riger,
Der sig som Stormagt tro.

Men hvad skal Enden blive?
De sluge vel den Smaa?
Jeg Svar tør ikke give,
thi jeg kan ikke spaa.
Kun et jeg vil fremhæve,
Saa lægger jeg min Pen:
For hver en kullet Greve
Er født en Ebbesen!

Cl. R.

ALSISKE OPTEGNELSER

OVERTRO FRA ALS

OPTEGNET 1857 AF PASTOR CHR. KNUDSEN, LYSHOLM

KONG VALDEMAR

De lange mørke Vinteraftener kan man ofte høre Susen og Støj i Luften, som om der kom en Flok tudende Hunde anstigende. Det er Kong Valdemar, der endnu stadig jager efter sin Død, og paa saadan Jagtrejse kommer han da ogsaa stundom over til Als, ledsaget af sine Hunde. Det hele gaar i en Fart; thi det varer kun et Øjeblik, han gennemstrejfer; men en Rædsel farer dog altid gennem Folk, naar de hører den bekendte Lyd.

CYPRIANUS

Frygt for Cyprianus herskede ogsaa paa Nordals. Susanne i Bro havde en saadan Bog; ogsaa hos Pastor Meyer i Hagenbjerg fandtes denne farlige Bog. Men da man engang vilde gøre rent i hans støvede Bogsamling, havde Avlskarlen Peter Klausen slaaet op og begyndt at læse i en Bog; men straks kom Præstens Datter Agnes løbende, at han for Guds Skyld ikke maatte læse mere i den, da han om føje Tid kunde læse dem Huset fuldt af Djævle. Det var den farlige Cyprianus, han var kommen i Lag med.

ARVELIGE TROLDDOMSKRÆFTER

I Hagenbjerg levede i forrige Aarh. en Præste-Inderste Peder Ottesen, der ikke havde noget godt Ord paa sig, men ofte gjorde ondt, hvor han

kunde komme afsted dermed. En Nat brølede Køerne forskrækkeligt hos Toldmand Hans Hansen. Han stod op, og da han kom ud i Laden, var Køerne 2 og 2 bundne sammen i en Klove. En anden Gang var alle Halerne sammenbundne. Dette og andet ondt fik Peder Ottesen Skyld for.

Hans Datter fik Stedet med sin Mand . . . Nielsen og var ligeledes meget frygtet som en slem Heks. Hun havde en Gang faaet noget imod en Nabofamilie og havde tiltænkt Konen der en Ulykke ved at »smide noget for hende«, men til al Ulykke gik en af hendes egne heri og blev halt deraf. Denne Datter blev gift med Jakob Bonde i Stevning. De solgte siden Stedet, men Heksebeskyldningen fulgte hende saavel som hendes Børn.

HEKSEN I GUDERUP

I Guderup bor der en gammel Kone ved Navn Anne Katrine Skov, der er meget mistænkt og frygtet af mange som en Heks. Kan man ikke kærne, eller tilstøder et eller andet Uheld i Byerne, er det gerne hendes Skyld. Kører nogen til Bys med Korn, og han undervejs møder hende, kan det nok hænde, at hun i Forbigaaende faar et Smæk af Pisken, thi ellers har hun Magt over Vognen, og det bliver let en ulykkelig Rejse. Man har før hørt, at en Vogn er gaaet i Stykker paa Vejen, naar man i Forvejen har mødt hende.

AT FORSIGE ILD

Folk havde ogsaa den Tro, at man kan fordrive Rotter og andet Utøj eller standse Ilden eller Blodet ved at sige nogle hemmelighedsfulde Ord. Man kalder det at »forsige« (forsei?) Ilden. Da Nordborgs Forstad brændte, skal Pastor Meier have sprunget ind i Ilden og standset dens Magt ved sin hemmelige Kunst.

AT FINDE EN TYV

En Tyv kan man opdage ved at stikke en Saks i et Sold og lægge Saksens Øjne ganske sagte paa ens egne og Modpartens Finger. Tænker eller nævner man et Navn og modbeviser hverandre, gælder det for den Person, hvis Navn han har nævnet, naar Soldet bevæger sig rundt paa Fingrene, i modsat Tilfælde er vedkommende uskyldig.

DEN KLOGE PRÆST I HØRUP

I Majbøl var der kommet Ildebrand. Nu var der en Præst i Hørup, der var kendt for baade at kunne mane og stille Ild. Han kom til og satte sig til Hest og red uden om den Bygning, hvor det brændte. For at standse Ilden skulde han holde en vis Afstand fra den. Nu var der et Sted, der gik en Dam ind i Bygningen. Men Præsten satte Sporerne i Hestens Side og red gennem Dammen. Det, der allerede var Ild i, stod ikke til at redde, men Resten gik fri for Branden.

SKOLEMESTEREN SOM TROLDMAND

Det fortælles om en Skolemester, Johan von Hego i Lysabild, at han kunde hekse. Engang var der bygget en Mølle, og der blev holdt Rejsegilde.

men Skolemesteren vilde de ikke have med over det, at han kunde hekse. De skulde nu sætte Armene i Akselen, men de kunde ikke paa nogen Maade faa dem i, skønt de arbejdede med det et Par Dage. Midt under det hele kom Skolemesteren forbi og truede dem med Stokken og sagde: »I skal nok komme til at tøve«. Enden blev, at de maatte bede ham med til Rejsegildet, og saa snart han kom, gik Armene i Akselen.

MINDER OM HERTUGERNE PAA AUGUSTENBORG

OPTEGNET 1857 AF PASTOR *CHR. KNUDSEN*, LYSHOLM; MEDDELT
AF PASTOR *C. LUDVIGSEN*, AABENRAA

STAVNSBØL

Stavnsbøl hed den Landsby, som omtrent laa, hvor det nuværende Augustenborg ligger. Dens Bymark grænsede til Sebbelev Mark, og Osbæk dannede Grænsen. Da der engang var opstaaet Strid herom, skal tvende Stavnsbøller Boelsmænd her ved denne Bæk under Eds Aflæggelse have stadfæstet, at Grænsen mellem begge Bymarker var der. Stavnsbøl havde 11 Boelsmænd; thi for saa mange faar Præsten i Ketting endnu Tiende, og deres Kirkestader findes endnu i Ketting Kirke. — —

Hertug Ernst Günther købte som bekendt de tvende Byer Stavnsbøl og Sebbelev, og da den første var temmelig forarmet, lod han den nedlægge og dens Jorder samle til en Herregaard, som findes endnu. Men de oprindelige Beboere er vel bleven siddende; Husene med den tilliggende Grund har vel været deres Ejendom, som han til den Tid vel næppe fik Lov til at

Augustenborg Slot.

berøve dem. Nogle af dem har vel straks valgt en anden Haandtering, som Kromand og Høker. I det mindste fortælles der om den ældste Mand i Bager Thomsens Familie, at han hed Nikolaj Bruer, og at han allerede boede her, da Byen blev nedbrudt. Han maa da have haft Brænderi og har da ogsaa haft Krovæsen. Hertug Ernst Günther byggede nu ogsaa et Slot her. Nogle siger, at det først skulde have ligget ved Bromølle, men dette er vist en Forveksling med et ældre Sagn om Sønderborg, thi Ernst Günther ejede ikke en Fodsbred Jord paa denne Side Fjorden. Han kaldte Slottet efter sin Gemalinde Augustenborg.

GRIFFENFELDSEGEN I AUGUSTENBORG PARK

I Augustenborg Park staar i Nærheden af Palæet tre gamle tykke Ege, hvortil følgende Sagn knytter sig:

Griffenfeld havde i nogen Tid været forlovet med en Datter af Hertug Ernst Günther til Augustenborg. Det var en smuk ung Pige, men han havde slaaet op med hende. Denne Forhaanelse tog hendes Slægtninge meget ilde op, og da der til den Tid var flere af dem samlede paa Augustenborg Slot, skal en Aften 3 Hertuger, deriblandt den augustenburgske og den plønske, under dette Træ have indgaaet en Sammensværgelse mod Griffenfeld, som de for enhver Pris vilde se at faa styrtet, og dette maatte de gensidig love hverandre ved en Ed. De valgte dette Sted i Skoven, for at de bedre her i Nattens Mørke kunde lægge deres hemmelige Planer. De havde en Lygte med sig, og man har senere haft en saadan Lygte paa Slottet, hvortil Sagnet har knyttet sig.

Sagnet henlægges ogsaa lidt ændret til Lyksborg. Ligeledes findes i Parken en Eg og en Bøg, der er aldeles sammengroede og sammenslynget. Sagnet vil vide, at de skal være plantede af Caroline Mathilde og Struense.

HERTUG CHRISTIAN FREDERIK

Hertug Christian Frederik var en meget sparsommelig Mand. Man har endnu gemt den Pung paa Slottet, hvoraf han plejede at udbetale Penge til sine Arbejdere; thi han havde altid mange Folk i Arbejde, da han byggede stærkt. Han red ogsaa ofte ud og saa til, om alting gik ordentlig og rigtigt til. Paa Sebbelev Mark stod dengang meget Krat og mange enkeltstaaende Træer, som Bønderne gerne vilde af med, da de var i Vejen ved Jordens Dyrkning. Men de var bange for Hertugen; thi han kom ofte ridende, naar de mindst ventede det, derfor passede de gerne at pille flere af dem bort, naar det var daarligt Vejr; thi saa ventede de ham ikke. Naar Bønderne da den følgende Dag kom i Hoveriarbejde paa Augustenborg, frygtede de gerne, naar de saa ham selv staa i Porten; thi da ventede de, at et Uvejr skulde bryde løs imod en eller anden af dem.

De mødte gerne Kl. 8 om Morgenen, og kom der da nogen for silde, maatte han ride Træhesten, der var udskaaret med Hoved og Hals som en virkelig Hest, men Sædet var meget skarpt, da det dannedes af to skraa sammengaende Stykker Brædder. Den var meget høj, og den brugtes hyppigt under denne Hertug baade paa Herregaarden og i Slotshaven. Paa Gammelgaard sluttedes man ogsaa i Stokken, der dannedes af to korslagte

Bjælker, i hvis Midte der var en Hulning, hvori Foden sluttedes inde. Især var Forvalter Markus Nielsen paa Augustenborg Herregaard meget streng imod Bønderne. Han slog dem med Pисken og var altfor haard. En Dag lagde de unge Karle, som var der i Høstarbejde, over med hverandre, at naar han nu atter kom og gik løs paa dem, vilde de flokkes om ham og hæve deres Leer over hans Hoved. Dette gjorde de, og fra den Tid af blev han mere rimelig. Han blev siden Gæstgiver paa Augustenborg. Disse Straffe blev ikke brugt under de to sidste Hertuger, men Redskaberne stod endnu længe efter.

Da de unge Karle en Morgen kom op til Augustenborg for at gaa til Hoveriarbejde, stod Hertugen i Porten. Da de nærmede sig, kaldte han paa en af de flinkeste blandt dem ved Navn Hans Matthesen, der var en meget smuk Karl. Han løb hen til Hertugen, der nu fortalte ham, at han selv skulde drage udenlands paa Grund af Krigen, og at han havde udset Karlen til sin Kusk ved denne Lejlighed. Karlen undskyldte sig med, at han ikke havde Klæder derefter; men det nyttede ikke; Hertugen lod ham straks gaa hjem til sin Moder og blot faa et Par Strømper og Bukser og det nødvendigste med sig; Klæder og Mundering skulde han nok selv sørge for. Han kom hjem; der blev Graad, men han maatte afsted. Da han kom hjem fra Krigen igen, blev han Skovrider i Sønderskoven.

Hertugen udpegede en Del unge Karle blandt sine Bønder, som skulde gøre Toget med, deriblandt Rasmus Fogt, Klaus i Bro og Jørgen Duus. Blæsborg, der siden blev Vægter paa Augustenborg. Han var stillet for Niels Kovmand i Igen Mølle.

Den gamle Prins Emil var dengang General, han holdt sin Haand over Alsingerne, og ingen Officer turde videre slaa Hertugens Folk, dette havde han faaet udvirket Forbud imod. Prins Emil spøjte altid meget med Jørgen Duus, som var en lystig Fyr, der gjorde en Del Løjer, da man ikke havde noget at bestille, i Kamp kom man nemlig ikke. Fjenderne stod lige overfor hinanden, og en Formiddag stod Hæren opstillet og ventede hvert Øjeblik paa Angrebssignalet. Adjudanten var Kl. 9 redet op paa en nærliggende Høj og forblev her indtil Kl. 11, uden at der skete det mindste. Kl. 11 hejsedes et hvidt Flag paa en høj Stang, og nu hed det, at der var sluttet Fred, og der blev Glæde i hele Armeen. —

Den gamle Prins Emil var meget godgørende, han gav alt bort til de fattige, saa at da han døde som General-Feltmarskal, havde han næsten ikke det, han kunde blive begravet for.

Prins Emil saavel som hans Broder Hertug Christian Frederik levede et strengt sædeligt Liv paa Augustenborg. Deres Moder skal have været en meget gudfrygtig Dame, hun gik ofte ind i sit Kabinet til visse Tider af Dagen, efter at have aflaaet Døren. Hun gik ind, foldede sine Hænder og bad, idet hun bøjede sine Knæ paa en Bønneskammel.

BONDEN FRA KETTING

Det Sted i Ketting, hvor Biskop Tetens boede, har tidligere været et Bol, som blev øde og derfor gik ind. Om den sidste Bonde paa dette Bol fortæller man følgende: Han blev meget forarmet og kunde ikke betale Hof-fet sine Skatter og Afgifter, hvorfor Hertugen lod ham jage fra Hus og

Gaard. Bonden lod da en Dag spænde for en Vogn og kørte med Kone og Børn op til Augustenborg og lod Hertugen vide, at naar han handlede saadan med ham, maatte han ogsaa paatage sig at forsørge hans Kone og Familie, da han selv blev sat ude af Stand dertil. Hertugen inddrog dog Bolet og bortsolgte det 1735 til sin Kammertjener Simon Brandt.

MINDER OM HERTUGERNE PAA NØRBORG

OPTEGNET 1857 AF PASTOR CHR. KNUDSEN, LYSHOLM; MEDDELT
AF PASTOR C. LUDVIGSEN, AABENRAA

ØSTERHOLM

I de gamle Grave ved Østerholm — andre siger i Kælderen — ligger der gemt en Guldkæde, som kan naa omkring Øen Als.

Østerholms tidligere Navn er Helvedgaard, og derfor har den vistnok oprindeligt hørt til Byen Helved, hvilket ogsaa synes at fremgaa deraf, at de ældgamle Huse paa Østerholm fra Tiden før Udparcelleringen gælder som Kaad og Inderstesteder til Byen Helved. Imod Nord, hvor der nu er en lille Have, laa forhen Slottet, der var omgivet af mindre Grave, til hvilke Vandet ledtes ind fra en Sø imod Nord. — Dette Slot blev opført af Thomas Sture og ombygget af Hertug Hans d. Yngre. Det var forsynet med to Taarne eller Runddele, der var belagte med Kobbertage. Det blev nedbrudt 1735, ved hvilken Lejlighed, efter hvad man fortæller, en Del af Kobberpladerne rullede ned i den brede Grav. Ved Gravning kan man mærke Grunden, der formodentlig er Kælderen, hvori Guldkæden skal være skjult.

Et Parti i Skoven i Nærheden af det tidligere Slot kalder man endnu »Kirstines Dørnsk«. Kirstine v. Aichelberg var Hofdame hos den gamle Enkehertuginde paa Østerholms Slot, — Enke efter Hertug Hans d. Yngre^{*)}. Hun elskede Skoven og Egnen der, og 3 Træer der i Skoven, hvorunder hun daglig sad og læste, blev først fældede for 3—4 Aar siden. Deraf har denne Plet af Skoven vistnok faaet sit Navn.

SKATTEN I ØSTERHOLM

En anset Mand vilde her anlægge en Borg, men som det ofte gik, fik han heller ikke Lov til at fuldføre dette Arbejde, thi hvad han om Dagen havde opbygget, det blev altid forstyrret om Natten. Herover blev han ked af dette Spil og udsøgte sig længere mod Sydøst en anden Plads, hvor han anlagde og fuldførte sin Borg, som han kaldte Østerholm. I Modsætning her til blev hin da kaldt Gammeløsterholm.

I Broen, som gaar under Vejen og forbinder Graven med Mosen paa den anden Side, sidder om Natten et lille Barn med et Lys i Haanden. I Kælderen skal der ligge en stor Skat nedgravet. Konen paa Chr. Esben-

*) Dette er urigtigt. Dorthea Christine v. Aichelberg var Hofdame hos Enkehertuginde Elisabeth Charlotte paa Østerholm, Enke efter Hertug August paa Nørborg, hun blev gift med Hertug Christian Carl. (Se Raben: Nordborg gennem 800 Aars skiftende Historie).

sens Sted drømte engang som Pige, at hun ovre paa Holmen saa en stor Sten, under hvilken Skatten laa skjult. Hun havde aldrig været der før og gik derfor derhen. Hun fandt ogsaa den Sten, hun havde set i Drømme; alligevel turde hun dog ikke paa det fremmede Sted anstille Undersøgelser efter Skatten.

HERTUG FREDERIK

Der fortælles om Hertug Frederik paa Nørborg (1624—58), at han engang paa Igen (= Egen) Kirkebakke mødte en Bonde, der kørte med en jernbeslaet Vogn. Det var alt for stor en Luksus for en Bonde paa de Tider, mente Hertugen, og han gav derfor Befaling til at lade Vognen slaa itu.

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

har i indeværende Aargang sendt Holderne to Gaver, Fischers Folkesagn og Fru Lis Jacobsens Foredrag om Danmarks Middelalderbreve. De vil endnu modtage »Det slesvigske Spørgsmaal«, to Foredrag af M. Hammerich. Desuden er selve Hefternes Omfang blevet betydelig større og Udstyrelsen smukkere end i tidligere Aargange.

Redaktionen haaber, at dette vil hjælpe til, at ogsaa Holder-tallet bliver større, og beder Læserne om at skaffe nye Abonnenter paa Maanedsskriftet.

Det skyldes vore Annonceindtægter, at vi kan sende disse Bog-gaver. Støt derfor de Foretagender, der yder Maanedsskriftet deres Støtte.

H. P. Hanssens Bøger

„Et Tilbageblik“

Af fhv. Minister H. P. Hanssens Erindringer er der tidligere udkommet tre Dele: Tiden til 1888, 1888—1906 og 1906—12. Nu foreligger fjerde Del, Aarene umiddelbart inden Verdenskrigen. Foruden de mange politiske Kampe, skildrer H. P. Hanssen en Række Mænd som Bismarck, Fyrst Bülow, Bethmann Holweg m. fl. Pris 12 Kr., indb. 17 Kr. 75 Øre. Tidligere udkom: „Et Tilbageblik“ I. 7.75, indb. 13.50. II. 9.75, indb. 15.50. III. 12.00, indb. 17.75.

„Fra Krigstiden“

H. P. Hanssens Dagbøger omfattende Tiden fra 1. August 1914 til 17. Novbr. 1918. Meget vigtige og interessante er de Oplevelser, Sønderjydernes Fører har haft i den tyske Rigsdag i de bevægede Krigsaar. Bogen indeholder bl. a. Skildringer af alle Genforeningsforberedelserne. I-II (udsolgt hæftet) indb. Kr. 52.00.

„Fra Kampaarene“

En Række Afhandlinger og Foredrag om de nationale Forholds Udvikling i Sønderjylland fra Slutningen af Firserne til Aarene umiddelbart før Verdenskrigen. I. Del Kr. 12.50, indb. 18.00. II. Del Kr. 8.75, indb. 14.00.

GYLDENDAL

Husmandsbrandkassen for Danmark

Ca. 130.000 Medl. 1000 Mill. Kr. Forsikringssum. Reserver ca. 1,6 Mill. Kr.
Moderat Præmie. Hurtig Afregning. Kulant Behandling

Nærmere Oplysninger faas ved Henvendelse til Distriktsforstanderne, Sagnetillidsmændene eller Hovedkontoret:
Nørrevoldgade 16, København K., Telefon 383

Andels-Anstalten Tryg.

(Gensidigt Livsforsikringsselskab)

Statsanerkendt.

Statskontrolleret.

Præmiereserve ca. 37 Mill. Kroner

Samlede Aktiver - 42 — —

Hovedkontor: Rosenørnsalle 1. København.

Oprettet 1761.

Forsikringssum: 2800 Mill. Kr.

Købstædernes

almindelige Brandforsikring

Den eneste af det offentlige godkendte Brandforsikring, der kan tegne Bygningsforsikring overalt i Købstæderne.

Indtegnung uden Udgift for Ejeren sker hos Købstadens Branddirektør.

Dansk Andels Ægexport

Vestervoldgade 7 & 9
Telf. 2126 - 11126 - København
Forlang altid
NYLAGTE **ÆG**
stemplet med D. A. Æ.-Mærke.

Engelsk Dansk Biscuits Fabrik A/s

Heimdalsgade 37 - København

Snoghøj Gymnastik- højskole Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.
5 — Vinterskole.
Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Støt

Dybbøldagens

Jndsamlinger

VERITAS

BUNKER OIL STATIONS

COPENHAGEN - ESBJERG - SONDERBURG

STOCKHOLM - GOTHENBURG

HAMBURG - ROTTERDAM - ANTWERP

MANUFACTURERS OF MARINE LUBRICANTS

STOCKS AT ALL PRINCIPAL PORTS IN THE WORLD

ALFRED OLSEN & CO.,

LTD.

KVÆSTHUSGADE 3 - COPENHAGEN

TLF. C. 5021.

Det danske Gødnings-Kompagni

København

Nykøbing F., Odense, Aalborg, Struer, Aarhus, Esbjerg, Sønderborg

Ældste og største
Gødningsforretning
i Danmark

Eneste Fabrikanter
af Superfosfat
her i Landet.

Salgskontor for Danmark for

A/S Dansk Svovlsyre- & Superfosfat-Fabrik

VARELOTTERIET

byder sine Spillere de
største Gevinstchancer og
støtter dansk Haandværk
og Industri samt velgørende
Institutioner.

Aarlig 228.000 Gevinster
Spil og vind!

For knapt 11 Øre daglig

har man 2 Gange aarligt i **Landbrugslotteriet**
Chancen for en Gevinst paa

80,000 Kroner

Lodsedler til 1. Klasse sælges i disse Dage

1/1 Seddel Kr. 1,30, 1/2 Seddel 80 Øre hos

Kollektørerne og i Hovedkollektionen Frederiksberg 2, Kbhv.

Gl. Skovridergaard

Kuranstalten

Silkeborg - Tlf. 514 og 515

Overlæge V. STARCKE

træffes pers. Tlf. 514: 11-12.

Tlf. 156: 2-3.

Forlang Prospekt.

Adams Transport Co.

Transport- & Speditions-Aktieselskab

Grundlagt 1884

Transport
Flytning

Spedition
Opbevaring

København,
Danasvej 30

Aarhus,
Dynkarken 43

Hans Pedersen & Co

Grundlagt 1836

Østergade 16 København

Import af Kul og Koks

Telefon Central 735

Anders Lervad & Søn

Askov pr. Vejen

Fabrikation af: Haand- og Kunstvæve med alt Tilbehør, Høvlebænke og Værktøj til Sløjd og Husflid. - Bogbinderværktøj. - Kurvemager-værktøj. - Alt i prima Kvalitet med fuld Garanti og til billigste Priser. Priser paa Forlangende.

Støt dansk Industri

BRØRUP-VÆVEN.

Eneste danske Væv, der tilfredsstillende de mange Krav, der stilles af Hjemmevæverskerne. - - - - - Forlang Tilbud!

Leverandør til Væveskolen Askovhus.

Korups Have - Valby

Restauration - Selskabslokaler - Teatersal
Keglebane - Spilleværelser

anbefales til sønderjydske Foreninger.

C. Heckmann, Restauratør.

Marius Knudsens Efterf.

(R. Westergaard)

Sct. Jørgensgade 214 - Odense - Tlf. 247

ARTESISK BRØNDBORING

Svendborg Dampmølle

anbefaler sine forskellige for-
trinlige Melsorter. Specielt
„Navigator“ og „Saturn“

AKTIESELSKABET

Svendborg
Øxenbjerg

Dampmølle

Manitoba Best.

ALSISK FRØAVL

Sønderborg Telf. 18

Alle første
Klasses Stammer.

„DEGO“

Havregryn er
de sundeste

Graasten Bank ^{A/S}

Kontortid 10-12 & 2-4

GRAASTEN

Sønderjydske
Landmænds

Andels - Smørsalgforening
Sønderborg.

Dansk Paramenthandel

K. F. U. M., Gothersgade 115 A.
København K.

Kirke-Effekter, Tal til Kirketavler
Præstekjoler, Alter-Særkalke

Kolding
Staalbørstefabrik

K. Malta Nielsen
Kolding.

Spare- og Laanekassen
i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101.
Kontortid: 10-1 og 3-6.

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10-12 og 2-4.

VEJEN.

^{A/S} Det Nordiske
Kamgarvspinderi,
Sønderborg.

H. Rasmussen & Co.

Aktieselskab.

Frederiksgade 37-39. Telf 59.

Odense.

Jernstøberier.

Væveskolen „Askovhus“

Indeh.: Paula Trock & HennyBaumann
Statsanerkendt teknisk Skole med 6 Ma-
neders Kursus, samt 2-ærrige Kursus for
Lærerinde- og Erhvervsuddannelse.
Forlang Prospekt. Tlf. Sønderborg Nr. 1002

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab

ODENSE

Rødding Bank

Aktieselskab

RØDDING

Gummistøvler

De Forenede Teglværker

Akts. ved Aarhus Akts.

Kontor: Parkallé 15,

Telf. 644. Aarhus. Telf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radial-
sten, glass. Tagsten
og Mursten.

Andelsselskabet
Odense

Eksportslagteri

ODENSE SLÆGTSFORSKERENS BIBLIOTEK

C.L.O.C.

BLAA ETIKET.

BRUN ETIKET.

AALBORG TAFTEL AKVAVIT.